

BOUSOVÁK

Speciál – 70. let od konce 2. sv. války ♦ **ZDARMA** ♦ **VYCHÁZÍ 1. 5. 2015**

Zpravodaj města Dolního Bousova

Oslavy 70. výročí konce 2. sv. války

Vážení čtenáři,
dnešní speciální vydání zpravodaje Bousovák je věnováno významnému výročí konce II. světové války. Články jsou věnovány zejména revolučním událostem konce války na dolnobousovsku nazývaným „květnové povstání“. Přímých pamětníků je málo, a vy tak budete mít možnost lépe porozumět tomu, co se bude třetí květnový víkend během bojové ukázky odehrávat na náměstí.

Oslavy 70. výročí od konce 2. světové války proběhnou v Dolním Bousově v sobotu 16. 5. 2015. Celodenní akce bude zahájena v 10 hodin výstavou historické vojenské techniky na náměstí TGM, bude pokračovat slavnostním osazením nové desky u pomníku padlého ruského vojína u silnice na Markvartice, odpoledne proběhne kladení věnců u pomníku padlých před hřbitovem, křest nové knihy o květnových událostech a vyvrcholí v 15 hodin 40ti minutovou bojovou ukázkou na náměstí TGM. Po celý den bude přístupná

výstava fotografií z té doby v galerii Na faře a v jídelně ZŠ. V prostoru za kostelem bude také připravena airsoftová střelnice a soutěže pro děti.

Vstupné bude 50 Kč pro dospělé, děti a lidé, kteří přijdou v dobových kostýmech, budou mít vstup zdarma. Na akci se z důvodu hlučnosti nedoporučuje vodit psy ani brát příliš malé děti. Dobovými kostýmy se myslí oblečení z padesátých let. Pro Vaši inspiraci přikládáme fotografie z 11. května 1945, kdy se v Dolním Bousově konal pohřeb 14 padlých z květnové revoluce.

U příležitosti oslav v Dolním Bousově vychází druhý svazek Bousovské regionální knihovničky. Kniha s názvem **Český kotel – květen 1945** je věnována zejména revolučním událostem konce II. světové války. S postupujícím časem bohužel pamětníci odcházejí a fakta se mísí s domněnkami nebo vzpomínkami, často nepřesnými. V knize jsme se pokusili posbírat a sestavit všechny dostupné informace o událostech z května roku 1945 tak,

jak proběhl v Dolním Bousově a v obcích v jeho nejbližším okolí (Ledce, Rovensko p. Tr., Turnov, Rožďalovice, Jičín, Mladá Boleslav a další). Kniha bude během oslav k dostání na náměstí, jinak poté kdykoli během otvírací doby v našem infocentru.

Máte-li doma fotografie vztahující se ke květnovým událostem 2. sv. války v Dolním Bousově, budeme rádi, pokud nám je přineste do infocentra okopírovat nebo je přímo zapůjčíte na chystanou výstavu.

Dita Říhová

Program oslav

sobota 16. 5. 2015

- výstava vojenské techniky – od 10.00, náměstí TGM
- slavnostní osazení nové desky u pomníku padlého ruského vojáka – 11.00, u silnice na Spařence
- 12.15 – vystoupení mažoretky
- 12.45 – společný odchod průvodem na kladení věnců u pomníku padlých ve 2. sv. v., čestné salvy z děla, stráž v dobových uniformách, vystoupení sboru Stojmír – 13.00, před hřbitovem;
- 13.45 – křest knihy o konci 2. světové války v našem regionu
- 14.15 – vystoupení mažoretky
- 14.30 – spanilá jízda vojenské kolony kolem Bousova
- bojová ukázka – od 15.00 na cca 40 min., náměstí TGM
- po celý den:
 - přístupná výstava fotografií z té doby, galerie Na faře + jídelna ZŠ
 - airsoftová střelnice a soutěže pro děti v prostoru za kostelem
 - stánky s občerstvením.

Pohřeb padlých 11. 5. 1945 - smuteční průvod prochází z náměstí ulicí Palackého ke hřbitovu.

Vojensko-historický den k oslavám 70. výročí osvobození a ukončení 2. světové války

Vážení spoluobčané, dovolujeme si vás oslovit a pozvat vás tímto v rámci oslav 70. výročí ukončení 2. světové války v Evropě, na Vojensko-historický den, který pro vás připravilo město Dolní Bousov na sobotu 16. května 2015 ve spolupráci s klubem vojenské historie. Po celý den zde bude k vidění spousta dobové originální techniky válčících stran německé a Rudé armády, včetně uniformovaných příslušníků těchto armád se spoustou zbraní.

Z dobových vozidel zde bude k vidění **německé vojenské lehké terénní vozidlo** Ferdinanda Porscheho zkonstruované pro německou armádu **Volkswagen KdF-82** zvaný též **Kübelwagen**. Porsche navrhl také několik typů obrněných vozidel. Ferdinand Porsche byl nacist a člen NSDAP. Členem se stal v roce 1937. U SS dosáhl hodnosti SS-Oberführer a za jeho činnost mu byl v roce 1944 propůjčen prsten s umrlčí lebkou Totenkopfring. Byl také nositelem německého Válečného záslužného kříže bez mečů Kriegsverdienstkreuze.

Dále zde uvidíte dva **německé těžké vojenské terénní automobily**, jeden je **Mercedes-Benz L 1500A** s motorem řadový čtyřdobý šestiválec 2594 cm³ s výkonem 60 KS též nazývaný Mannschafswagen pro přepravu pěchoty (1+6 Sitze). Další německý **těžký přepadový automobil Steyr**

1500A vznikl v rakouském koncernu Steyr-Daimler-Puch na základě bohatých zkušeností s vývojem a konstrukcí předchozích terénních vozů této značky. Byl to dvounápravový vůz 4x4 s nosností 1,5 tuny, poháněný osmiválcovým vzduchem chlazeným motorem, jehož otevřená karoserie pro mužstvo montovala za války pro Wehrmacht i mladoboleslavská Škodovka. V dalším zastoupení zde bude **německý lehký nákladní automobil FRAMO typ V-501 pro zdravotníky Wehrmachtu** a různé druhy německých **motocyklů BMW seidcar**, používané německou armádou za války a jejichž výkon byl srovnatelný s americkými terénními automobily U.S. army JEEP. **Německý obrněný kolopásový transportér Sd.Kfz. 251 HAKL** Sonderkraftfahrzeug 251 Hanomags s těžkým kulometem MG42 Maschinengewehr 42 a kadencí střelby 1 200 ran za minutu.

Rudá armáda bude zde mít v zastoupení automobily U.S. army tak zvané „velký džíp“ **Dodge WC51 a WC52 (Weapon Carrier)**, dodávané USA za 2. světové války Sovětskému svazu v rámci pomoci (válečných dodávek). K vidění bude i nepostradatelný motocykl **Dněpr K750 sovětské výroby**. **Sovětský 76,2 mm divizní kanón vz. 42 (ZIS-3)** ráže 76 mm, bylo jedno z nejlepších děl druhé světové války. Do konce

druhé světové války bylo vyrobeno přes 103 tisíc kusů těchto děl. Kanón byl u sovětských vojáků značně oblíben, byl velmi výkonný, pohyblivý, odolný a díky malé hmotnosti, spolu se zaměřovačem pro přímou střelbu a vhodnou municí se osvědčil i v protitankovém boji, kde vystačil na všechny německé lehké i střední tanky. V roce 1943 se kanón dostal do výzbroje 1. čs. armádního sboru v SSSR a po válce přešel do výzbroje československé armády.

Dále zde bude k vidění v boji **Gardový tank Rudé armády T-34**, který byl nazýván „Dělník války“ nepříteli se ho báli a osvobození ho vítali květinami. Ruské i spojenecké tanky byly za války nesporně horší kvality a s německými se nedaly srovnat, jejich ztráty připadají na 1 zničený německý tank 5 až 8 spojeneckých a ruských tanků, svoji kvalitu však vyvažovaly vyrobeným množstvím. V ruských továrnách nabíhala výroba a země přecházela na totální válečné hospodaření. Výsledkem byla ohromující produkce mimo jiné i tankové techniky: do konce roku 1941 bylo vyrobeno přes 1500 tanků T-34 a produkce stále stoupala navzdory územním a hospodářským ztrátám. Částečně to bylo i tím, že se velení Rudé armády rozhodlo pro unifikaci výzbroje. Celkem Sovětský svaz vyrobil v letech 1940-1945 přes 50.000 těchto tanků, celková produkce všech typů T-34 včetně té poválečné činí přes 60.000 kusů. Výroba byla zastavena v roce 1946, v 50. letech však byly ještě nějaké stroje vyrobeny ve zbrojovkách sovětských satelitů, konkrétně Polska a Československa, jednalo se asi o 4.500 vyrobených kusů.

V rámci tohoto dne jako vyvrcholení proběhne na náměstí i dobová válečná ukázka z května 1945, ve které bude v boji nasazena i všechna zde vystavovaná vojenská technika německé a Rudé armády za použití střelby zbraní a pyrotechniky (střelba z děla, tanku a výbuchy). Ukázka bude znázorňovat události z května 1945, kdy se německé jednotky již na ústupu do spojeneckého zajetí setkávaly s narůstajícím odporem českého obyvatelstva při průjezdu městy a obcemi, aby unikly před Rudou armádou a vyhnuly se ruskému zajetí. Další postup si musely německé jednotky vynucovat bojem a docházelo i k nesmyslným represáliím proti civilnímu obyvatel-

Tank Rudé armády T-34, který bude během oslav k vidění na náměstí TGM.

stvu. Dolní Bousov byl tohoto ušetřen jen z důvodu, že zde německá sestra, která pracovala v místní škole, kde byl lazaret, chodila s místním chlapcem a při průjezdu německé kolony Dolním Bousovem 9. kvě-

na, ač bylo na Němce pod Markvarticemi stříleno, zabránila většímu krveprolití. Přes Dolní Bousov projížděly 9. května 1945 blíže neurčené německé jednotky 17. armády, které se stahovaly ze Slezska, ve

své sestavě měly velké množství nejrůznějších typů nákladních a osobních automobilů, kolopásová pancéřová vozidla a flaky s rychlopalnými děly.

Jaroslav Balatka

Účastníci revolučního hnutí a oběti květnových dnů

K výročí konce II. světové války chceme přispět vzpomínkou na ty, kteří se aktivně účastnili revolučního hnutí a zejména na ty, kteří položili život za naši vlast.

Již v roce 1938, při záboru pohraničí fašistickým Německem, jsme mohli poznat první křivdy páchané na našem národu. České obyvatelstvo bylo donuceno opustit rodné pohraničí. K nám do Dolního Bousova se přistěhovaly rodiny výpravčího Brože, učitele Němce, důstojníka Volfa, železničáře Krejčího, strážmistra Nyče. Hledaly přístřeší u svých známých a příbuzných.

Vzpomínáme na naše židovské spoluobčany odvlečené do koncentračních táborů: Pick Adolf, Picková Marie, Šreier Hugo, Šreierová Růžena, Schreieber Otto, Schreieberová Ella, Schreieber Kurt, Schreieber Egon, Kohnová Hermína.

Vzpomínáme na ty, kteří se se zlem a násilím nesmířili, chtěli mu zabránit a přinesli oběť nejvyšší: Doškář Josef, Chlíbek František, Exner Václav, Janda Václav, Folprecht Václav, Janda Vlastimil. Všichni zemřeli v koncentračních táborech.

Následující občané přišli o život následkem utrpení ve vězení, koncentračních táborech nebo při totálním nasazení: Žlůva František, Kocvera Josef, Smetana Jaroslav, prof. Kverek Josef, Doškář Eda, Valeš Miroslav.

Hrůzu koncentráků přežili: Rejman František, Merkl Václav, Faltys Antonín, Kozák Josef, Svoboda Václav, Svoboda Josef, Aust Václav, Aust Josef.

V závěru války v květnové revoluci položili své životy:

7.5. v Ledcích:

Chalupa Emil, Anděl Václav; zranění byli: Hlaváček Antonín, Marek Miroslav.

Pohřeb padlých 11. 5. 1945 - do smutečního průvodu se zapojili i Sokolové ve slavnostních uniformách (před domem čp. 186 na rohu náměstí TGM).

8. 5. u Pyrámu:

Tůma Alois, Hrádek František, Král Václav, Mařák Josef, Smolík Jaroslav, Žďánský Bohumil, Šeben Vojtěch, Rejsek Vratislav, Förster Josef, Pelc Jaroslav, Ságel František, Bödö Imrych.

9. 5. u Spařenec:

Smetana Karel; Petr Paršin, Jaškov, Michajlovič - Rusové; zranění byli: Stránský František, Holý Jaroslav.

9. 5. byli projíždějícími Němci ve svém domě ubiti manželé Antonín a Marie Tejklovi.

Obsazování skladů v bývalém cukrovaru, bojů u Ledec, Pyrámu a Spařenec se zúčastnili tito občané: MUDr. Vaněk, MUDr. Vlček, Volf, Daníček, Čep Václav, Fořt, Čertík, Macoun Josef, Šourek František, Elis Richard, Rejman Josef, Vavřích Stanislav, Kocvera Vladimír, Zumr Václav, Najman (Spařence), Kopecký Josef, Žďánský Karel, Mertlík Jaroslav, Ritter Jaroslav, Ritter Bořek, Ottomanský Jiří, Hlaváček Oleg, Dudek Josef, Kverek Ladi-

slav, Tomsa Václav, Smetana Václav, Hložek, Jakubec Václav, Hurský Josef (Spařence), Vyníkal Josef, Kopecký František.

Strážní službu vykonávali: Semecký, Broula, Oudrnický Bohumil, Folprecht Jan, Aust Jaroslav, Mazánek, Ječný František, Svoboda Karel, Janoušek Ota, Doškář Adolf, Holý Oldřich, Charvát Jan, Folprecht Jaroslav, Svoboda Jaroslav, Šolc Jaroslav, Slavík.

Počátkem revolučních bojů na dolnobousovsku bylo ustavení Revolučního národního výboru v tomto složení: Božena Linková, MUDr. František Vaněk, Miroslav Kunst, František Matoušek, Neureiter, Josef Žlůva, Linka, Podzimek, Řezáč, Josef Macoun.

V článku jsou uvedena jména občanů, kteří v revoluci působili. Jména jsou vypsána z dostupných zápisů, které o revoluci hovoří, a seznam samozřejmě nemusí být úplný. Pokud můžete toto vzpomínání upřesnit a seznamy účastníků doplnit, pošlete nejlépe písemnou zprávu do městské knihovny.

Květnové hroby

V květnových dnech slavíme výročí ukončení druhé světové války. Dnes je datum tohoto svátku určeno na osmého května, tedy na den, kdy vstoupila v platnost dohoda, podepsaná v Remeši německými veliteli o vojenské kapitulaci německých vojenských sil. Dříve, jak si mnozí pamatují, se tento svátek slavil devátého května, tedy v den, kdy na žádost Sovětského vrchního velení byl v Berlíně podepsán ještě jeden kapitulací dokument. Na našem území však boje na některých místech probíhaly ještě několik dní.

Chci psát o třech mužích, kteří byli zastřeleni v posledních dnech světové války v Dolním Bousově a v jeho okolí. Tři muži, tři národnosti, tři lidské osudy, které spojila válka a smrt. Dva pomníčky najdeme v lese nad Dolním Bousovem u silnice na Spařence a Markvartice a jeden hrob je na hřbitově v Dolním Bousově.

V posledních dnech války prchali němečtí civilisté i ozbrojení vojáci s vojenskou technikou přes Jičín, Sobotku, Mladou Boleslav na Prahu. Partyzáni však na této trase poškodili most a uprchlíci se proto přesunuli na náhradní souběžnou silnici, která vede přes Markvartice, Spařence, Dolní Bousov dál na Mladou Boleslav. V lese, kterým tato silnice prochází, na ně již čekali partyzáni a příslušníci místního odboje. Došlo zde k vzájemným střetům a mrtví byli na obou stranách. Rozbitá auta, munice i zbraně se prý v těchto místech vyskytovaly dlouho po válce.

Poblíž konce lesa u Spařenec, ve svahu nad zatačkou byl zabit mladý rudoarmějce Petr Paršín (asi 17 let), kterého pamětníci před tím několikrát viděli v Dolním Bousově jako doprovod velitele. Traduje se, že tento voják měl vystřelit na německou vojenskou kolonu z pancéřové pěsti, ale náboj se odrazil od stromu, explodoval v jeho blízkosti a zmrzačil jej. Němečtí vojáci jej pak na místě ubili. Pohřben má být spolu s ostatními padlými rudoarmějci na hřbitově v Sobotce, na místě skonu mu byl postaven malý pomníček. Tento pomníček, jeho okolí i cestička vedoucí od silnice do příkré stráně byly za minulého režimu udržovány a někdy před rokem 1989 byl na pomníček umístěn

Pohřeb padlých 11. 5. 1945 - 14 rakví před dolnobousovským hřbitovem.

nový nápis. Bohužel však s nepřesným rokem smrti (1944). Po roce 1989 již nebylo aktuální se o pomník rudoarmějce starat, a tak jej vždy začátkem května (stejně jako další, dále zmíněný pomník) z piety udržovala paní Jana Šemberová z Dolního Bousova. To trvalo několik let, nyní jí ale její špatný zdravotní stav tuto aktivitu nedovoluje, proto nevím, jak tento pomníček a jeho okolí vypadá. Jen doufám, že nebyl zničen. Čest jeho památce.

Na druhém konci tohoto lesa, u stejné silnice vedoucí ze Spařenec na Dolní Bousov, o několik set metrů níže než první pomníček, na hranicích krajů, nalezneme druhý pomník. Na tomto místě byl 9. 5. 1945 zastřelen dolnobousovský rodák, Karel Smetana. Pohřbený je na hřbitově v Dolním Bousově mezi dalšími bousovskými oběťmi války. Jako dítě jsem slyšela, že to byl náš příbuzný a proto jsem začala pátrat v matrikách v Dolním Bousově a v Praze, abych si tuto informaci prověřila. Nebyl problém nalézt údaje o osobě tohoto člověka, tedy zápis o jeho narození, o jeho předcích, které máme opravdu společné, ale nenalezla jsem žádný zápis v matrice úmrtí. Navštívila jsem tedy i matriku v Sobotce, ale ani tam žádný zápis o smrti Karla Smetany nebyl. Až později jsem tento zápis našla v matrice

jiné církve. Z matrik jsem získala tyto údaje: Karel Smetana, zlatník, narozený 30. 8. 1906 v Dolním Bousově byl synem Františka Smetany a jeho druhé manželky Anny, rozené Hanušové. Prarodiči byli František Smetana a jeho druhá manželka Barbora Veselá. Společného máme až dalšího předka řezníka Jana Smetanu a jeho manželku Alžbětu Bobkovou. Tento pomník jsem před nedávnem navštívila, byl sice zachovalý, ale neudržovaný, cestička k silnici byla zarostlá. Čest jeho památce.

Poslední hrob, o kterém se chci zmínit, se nachází na hřbitově v Dolním Bousově u márnice. Od dětství si pamatuji, že tento hrob byl vždy upravený, osázený květinami a v době svátků zde i svítila svíčka. Je na něm nápis: Josef Rotter, voják německé armády, + 5. 5. 1945 ve věku 46 let. Dal život za svého velitele. Dále pokračuje německý text. O událostech, které předcházely ozbrojenému konfliktu a konfliktu samotnému mezi domobranou a německými vojáky, hlídajícími místní cukrovar, ve kterém v té době byl sklad materiálu a válečné kořisti, jsem se dočetla v dolnobousovské kronice. Popis všech těchto událostí je velice obsáhlý a zasloužil by samostatné zpracování.

Jarmila Matějková

Boje u Pyrámu u Horního Bousova

V úterý ráno, dne 8. května zaujali přepeřští a bousovští připravené pozice U Pyrámu. Krásný, květnový den sliboval klid a pohodu. Jen v dáli hřměla děla postupující sovětské armády. Členové odbojové skupiny v Horním Bousově zabavili motocykl a odzbrojili dva okupanty. V místním hostinci se konala sbírka prádla a léků pro terezínské vězně. Kolem deváté hodiny hlásila telefonní služba příjezd dvou aut a hlášení bylo podáno bojovníkům u Pyrámu, kteří se na jejich přivítání náležitě připravili. V zápětí na to hlásil telefon od Boleslavi, že se blíží dva německé tanky. Tuto zprávu již nebylo možno podati k Pyrámu, neboť právě projížděla prvně hlášená auta od Sobotky, na které bylo ve vsi vystřeleno, a která střelbu opětovala. Hned na to padaly do vsi granáty a zazněly rány z děl. To již chlapi u Pyrámu byli v ohni kulometů z pancéřového auta obou tanků. Hučením ze směru od Boleslavi byl pozorovatel chvíli před tím upozorněn, že se blíží motorová vozidla odjinud než od Sobotky a dalekohledem zjistil nepřátelský tank, hned druhý a za nimi pancéřové auto. Chlapci však nedbali ve svém bojovém zápalu pozorovatelovy výstrahy.

Spoléhalí se na pancéřové pěstě a na své nedostatečné a zastaralé zbraně. Tolik let toužebně očekávaný okamžik, je

Vzpomínkový obřad u pomníku u Pyrámu, foto 8. května 2013.

přikoval k místu. Ve vsi se již střílelo, ale i ze zatáčky boleslavské silnice počala střelba z kulometů i děl. Palba byla přesná, neboť nedlouho před tím přeletělo nad pozicemi neohrožených bojovníků za svobodu německé výzvědné letadlo,

které se objevilo i při líčené události. První tank značnou rychlostí přešel křižovatku a blokoval silnici k Turnovu, druhý zastavil u Pyrámu a sjel k Přepeřím za neustálé palby. Jedno pancéřové auto střílelo ze čtyř kulometů na všechny strany. Naši chlapi měli již několik raněných a ustupovali, jak se za těchto okolností dalo, neboť nerovný boj byl ztracen. Okupanti ozbrojeni ještě ručními kulomety vnikli do Horního Bousova, kde zastřelili místní občany Ságla a Tůmu a vyrabovali hostinec. Prohledávali u Přepeř, odkud přihnali pochytné naše bojovníky a přivlekli raněné k Pyrámu, kde je postříleli. Tam padli bojovníci. Král, Hrádek, Mařan, Smolík, Ždanský, Rejsek a dva partyzáni ze Slovenska. Přepeřský občan J. Foerster, kterého Němci nenalezli, podlehl svému zranění nedlouho potom.

Čest památce hrdinných bojovníků za svobodu.

(Otištěno ve zpravodaji Bousovák č. 4/1966.)

Takto vypadal prostor U Pyrámu poblíž Horního Bousova těsně po válce. Nyní je zde menší žulový pomník a mimoúrovňová křižovatka na Ml. Boleslav.

Povstání v Dolním Bousově

Po poledni v sobotu 5. května 1945, po té, co bousovští představitelé vyslechli výzvu pražského rozhlasu o zahájení povstání proti německým okupantům, které vypuklo v Praze, se rozhodli přidat i oni. Podporučík Čep přišel za MUDr. Vaňkem v uniformě českého vládního vojska a sdělil mu, že je čas ukončit to s Němci v cukrovaru. V Dolním Bousově se nacházela v bývalém cukrovaru velká vojenská skladiště již použitého vojenského šatstva a jiného výstrojního materiálu, který sem vozily vlaky přímo z fronty a který byl zde čištěn a tříděn před dalším použitím.

Sklad hlídalo asi 40 většinou starších vojáků rakouské národnosti, kteří se již těšili, až to vše skončí a oni budou moci domů. Bousovští se proto pokusili domluvit předání tohoto skladiště do rukou povstalců a odevzdání zbraní. Velitel se vzdát nechtěl, a jelikož Němci měli ještě telefonní spojení, mohli si přivolat pomoc. Proto požádal okolní německé posádky, aby mu poslaly posily. Tak se od Kopidlna na Bousov blížily dva tanky. V noci byl Němcům do cukrovaru přerušen přívod elektrického proudu a telefonního spojení.

V místní škole byli ubytováni němečtí utečenci civilisté – tak zvaní „národní hosté“, kteří utíkali před postupující frontou a Rusy ze Slezska. Škola byla viditelně označena velkým bílým praporem s červeným křížem (totéž označení bylo na střeše, aby se předešlo případnému bombardování budovy), který visel ze třetího podlaží směrem do náměstí. Byl zde lékařský asistent Vlček, dvě německé sestry a několik strážů, ta byla odpoledne 5. května bousováci odzbrojena.

Druhý den ráno v neděli 6. května se několik bousováků vyzbrojených zbraněmi, které získali předešlého dne ve škole odzbrojením Němců, se vydalo pod vedením ředitele školy Macouna přepadnout vlak. Jednalo se asi o 120 vagónů zde odstavených již několik týdnů, na bakovské trati z Bousova na Obrubce, převážně s dělostřeleckou municí, naložená i nákladní auta a dílenské a opravárenské vozy.

Zde získali odzbrojením strážů další zbraně bez odporu, byli to Rakušané, kteří je spíše odevzdali dobrovolně, jelikož věděli, že je už konec války a chtěli se vrátit co nejrychleji domů. Tak měli bousovští do rána 19 pušek, 2 automaty, několik gra-

Během 2. sv. války byl v budově školy lazaret. ZŠ byla označena červeným křížem na střeše.

nátů a municí. Sklad v cukrovaru byl mezitím z venku ozbrojenými bousováky sledován. Bousovští se opět rozhodli 6. května zajet za Fuschem optat se, jak se rozhodl. Jeli MUDr. Vaněk, štábní kapitán Volf a por. Daniček. Němcům dáno ultimátum do 15. hodiny, jinak že na sklad zaútočí partyzáni (byla to jen výhrůžka bousovští neměli pravděpodobně ponětí, jestli se zde nějaké partyzáni v okolí nacházejí). Reakce Němců na sebe nedala dlouho čekat a velitel Fusch volal F. Vaňka, jestli by mohl k němu přijet. Ten mu odpověděl, že jestli něco chce, ať za ním přijede do ordinace. Velitel Fusch se dostavil s tím, že vyšlou každý po jednom parlamentáři do Kutné Hory, kde mají velitelství, pro rozkazy. Načež mu bylo odpovězeno, že celé armády i s generály se vzdávají bez rozkazu a že je to nesmysl. Všude okolo jsou partyzáni a daleko by se stejně nedostali. Na to Fusch neodpověděl a opět odjel zpět do skladiště.

Před 16. hodinou začala vyjíždět ze skladiště 2 osobní a 1 nákladní auto. Bousovští, schováni u Baráčku za silnými dřevěnými vraty, na ně zahájili palbu (není doloženo, že by Němci palbu opětovali). Jeden německý voják byl zabit – jednalo se o řidiče nákladáku, který jel první, auto sjelo ke straně a jeho tělo viselo zaklíněno v otevřených dveřích vozu, ostatní museli zastavit (tento německý řidič je pohřben na místním hřbitově – voják Josef Rotter věk 46 let). Hejtman Hildebrant a jeden

Němec byli zraněni těžce, několik dalších lehce. Hildebrant při zahájení palby a po zastřelení řidiče vozu vystoupil a začal mávat bílým hadrem, aby zabránil dalšímu krveprolití, a proto byl Fuschem ze zadu střelen do ramene, načež se Němci vzdali. Byli odzbrojeni a umístěni do zdejší školy, kde byli ošetřeni. Zde byli soustředěni všichni zajatí Němci (jak ze skladiště, tak i strážé od vlaku) a střeženi. Ve skladišti se povstalci zmocnili blíže neurčeného počtu zbraní, 3 osobních a 13 nákladních aut, uvedeno i 1 dělo. Zřejmě to, které bylo později umístěno nad hroby padlých od Pyrámu u hřbitova v Dolním Bousově.

Hejtman Hildebrant měl tříštivou zlomeninu klíční kosti a hrozilo, že vykrvácí, proto se MUDr. Vaněk rozhodl ho odvézt i s druhým těžce raněným do německé nemocnice, která byla umístěna v obchodní akademii v Mladé Boleslavi. V akademii oba ranění vyložil a rychle se vracel zpátky domů.

Hned poté, co se skladiště v cukrovaru dostalo do rukou povstalců, ještě týž den na večer 6. května, se začali sjíždět lidé z okolních vesnic s povozy a brali, co jim přišlo pod ruku. Jelikož Němců ve škole bylo mnoho (okolo 100), bylo rozhodnuto o jejich přemístění ze školy z Bousova k rolníku Schöftovi do stodoly (za Bousovem směrem na Rachvala), kde bude jejich střežení přehlednější. Při přesunu po cestě jim byly místními občany strhávány z uniform odznaky a další vyznamenání.

Výpověď pamětníka p. Oldřicha Holého z D. Bousova

Naše stanoviště s Honzou Charvátém bylo v lese na vyvýšenině za stodolou Schöftů, kde jsme střežili zajaté Němce (bylo jich zde asi 80). Nás bylo asi 12 a měli jsme pozorovat silnici a podávat hlášení o pohybu Němců, naším velitelem byl p. Doškář ze Zahrádek. Byli jsme s Charvátém zrovna u toho, když Němci opouštěli cukrovar, strašně jsme chtěli získat nějakou zbraň.

Na Hildebranta, co se chtěl Bousovákům vzdát po vyjetí vozidel z cukrovaru a mával bílým praporem, vystřelil Fuchs, to byla příčina Hildebrantova těžkého zranění.

V bojovém oddílu, který vedl palbu na Němce u silnice v lese u Spařenců, kde měli zastavovat a kontrolovat jednotlivá vozidla, byl i můj bratr Jaroslav Holý. Zajatce k nám však nevodili, jejich umístění zde ve stodole u Schöftů mělo být tajné. Také se pak proslýchalo, že Němci zavření ve stodole měli schovanou vysílačku a spojili se s kolonou jedoucí od Markvartic na Dolní Bousov.

Velitel naší hlídky poslal mě a Jardu Folprechta za stodolu, tam se kdysi dobývala hlína na cihly, byl tam dolík a na jeho hraně jsme pozorovali, co se děje na silnici. Začalo se tam střílet. Okolo nás běžel K. Smetana z Dolního Bousova nahoru podél Kotelské strouhy a my na něho volali, ať tam nechodí, že se tam střílí, on na to, že tam musí, má tam zbraň. Tam někde to koupil, pak jsme ho nakládali mrtvého na nákladák, se kterým přijel Jirka Homolka. Bylo vidět, že Němci jsou dobře vycvičení profesionální vojáci. Když na ně počali naši střílet, vozidla projela na okraj lesa, otočila všechny hlavě směrem, odkud na ně byla vedena palba a spustila střelbu.

Vojáci vytvořili rojnici a šli zpátky na naše. Viděli jsme, že je zle, velitel na nás křičel, ať se stáhneme, celá hlídka byla už zalezlá na cestě za Schöftovými vedoucí podél jejich plotu. V tom stejném okamžiku, jak Němci zavření ve stodole uslyšeli hluk vozidel a palbu na silnici, pokoušeli se dostat ven a řvaním na své soukmenovce si přivolat pomoc. Někdo pronesl: „střel po nich, ať nám neutečou“, další: „nedělej to, ať nás na silnici neslyšej“, ale někdo po nich, než to druhý dořekl, do stodoly vystřelil. Němci na silnici to slyšeli a v domnění, že je na jejich kolonu z tohoto směru vedena palba, otočili 20 mm kanony směrem na stodolu a začali do ní pálit i světelnými střelami (viděl jsem zřetelně, jak na nás letí). Jejich střely se zavrtávaly do střechy stodoly a za stodolou přerážely vět-

ve a mladé stromy, na naše hlavy se začaly sypat uštěpené větve. Pak Němci utvořili rojnici a šli tímto směrem podél plotu k Schöftům. Němci spustili ve stodole panický křik a provalili vrata stodoly, tak se dostali ven a šli svým soukmenovcům naproti. Ti, když je spatřili, zastavili palbu. Všechny německé jednotky, které se pohybovaly v období května 1945 v tomto prostoru, spadaly pod německý 17. armádní sbor.

Jak jsme zahlédli rojnici Němců, na nic jsme již nečekali a dali se na útěk směrem na Vlčí Pole. Měl jsem pistoli Parabelu s dlouhou hlavní, patřila Karlu Svobodovi, půjčoval jsem si ji, když jsme chodili s Honzou Charvátém na stráž. Tu jsem nezahodil, ale jak jsme byli oblečení v německých uniformách a pogumovaných pláštích ze skladiště v cukrovaru, nedalo se v tom v rozmoklém blátivém poli utíkat a postupně jsme se všeho zbavovali, granát jsem zahrabal na útěku kdesi u pazezu.

Byly zde ale přece jen zmařeny tři životy: padl zde ruský uprchlý zajatec voják Paršin, který zde bojoval společně s bousovskými občany, Slovák Imrych Bode a Bousovák Karel Smetana. K dalším větším ztrátám u našich nedošlo zejména díky tomu, že Čertík a Žďánský zaveleli rychle k ústupu a ostatní krytí palbou utíkali, co mohli.

Němcům se naštěstí nechtělo dále do lesa. Rojnice, která dorazila k Schöftům měla s sebou 2 Panzerfausty s tím, že dům i stodolu zničí, po odpálení prvního Panzerfaustu na stodolu hlavice proletěla střechou a vybuchla za stodolu v lese, proto byl i druhý Panzerfaust odpálen na stodolu a ten jí zapálil. Poté Němci naložili na silnici své osvobozené druhy a vydali se k Dolnímu Bousovu, pokud

zde někdo z Němců padl, odvezli jej sebou. Můj bratr měl štěstí, držel pušku a kulka mu vyrvla maso mezi palcem a ukazováčkem, měl tam trvale jizvu. Stodola potom hořela, po odjezdu Němců jsme se vrátili a vyváděli dobytek z chléva, který byl součástí stodoly, ta pak celá shořela i dům byl uvnitř po prohlídce Němců celý zdevastován – všude od pařeb pušek proražené dveře a skříně. Schöftovi nebyli doma, odešli před Němci do Skuřiny.

Ze vzpomínek pí. Schöftové

(Zaznamenáno 19. 4. 2011 v Dolním Bousově.)

Zajatí Němci byli k nám odvedeni na základě toho, že je budou moct zde Bousovští lépe střežit a byli ujištěni, že se nemůže nic stát. Jiný účastník vypověděl, že se občané Bousova obrátili na místní povstalece s prosbou, aby proti Němcům již nic nepodnikali a zajaté Němce odvedli z Bousova pryč, že vystavují celé město velikému nebezpečí a možné odvetné akci ze strany Němců. Němci prý byli ve škole bití a k Schöftům dopraveni ve zuboženém stavu. Proto Vaněk rozhodl na nátlak místních občanů Němce z centra Bousova 8. května odvést. Dokonce se proslýchá, že po nadměrné konzumaci alkoholu, někdo z takzvaných rozjařených partyzánů pronesl návrh všechny Němce ve stodole postřílet. Ještě že se tak nestalo, následky by byly pro Bousov jistě tragické.

Po přjezdu k náměstí ve směru od Zahrádek na německou kolonu někdo vystřelil u domu trafikanta Tejkla, pak se dal na útěk pronásledován Němci, přes jeho dům dozadu na zahradu a pryč. Němec, když

Přjezd Rudé armády na náměstí v Bousově (v pozadí je dům čp. 125, nyní pošta).

Slavnostní přivítání generálmajora J. I. Sokolova 10. 5. 1945 před budou školy na náměstí.

vběhl do Tejklova domu a viděl zde na věšáku loveckou pušku, myslel, že po nich střílel on a oba je i se ženou zastřelil. Po válce se to neprávem svedlo na Němce, že byli opilí a zastřelili ho, když jim odmítl dát cigarety.

Když Němci dorazili na náměstí, vyšel jim naproti MUDr. Vaněk a ppor. Čep a jen díky přímluvě německé sestry ze školy, která chodila s jedním zdejší chlapcem, byl Bousov ušetřen dalších represálií rozezlenými Němci. Němci poté, co prohledali školu, naložili ostatní německý personál, na náměstí vzali jako rukojmí místního drogistu p. Vavřicha na pancéř, aby na ně nebylo na další cestě povstalců již stříleno, odjeli ve směru na Mladou Boleslav. Vavřich se vrátil na večer domů v pořádku. Tak skončilo povstání v Dolním Bousově.

Nezaručená hlášení mluvila o velkém soustředování německých vojsk v Tuchomských lesích a pancéřových jednotkách Němců na pochodu od Milovic na Jičín a Mladou Boleslav. V Tuchomských lesích byla ohromná muniční skladiště Schörnerovy armádní skupiny „Střed“, dělostřelecká munice všech ráží, letecké bomby, pancéřové pěsti, miny, kulometná munice a munice do pěchotních zbraní a hlavně drahocenné pohonné hmoty benzín a nafta, které Němci nutně potřebovali pro svá vozidla na dlouhou cestu k ústupu do spojeneckého zajetí. Nechtěli za žádnou cenu padnout do zajetí Rusů a byli proto odhodláni udělat cokoli.

Jednotky Rudé armády začaly projíždět Dolním Bousovem ve čtvrtek odpoledne 10. května, a to oddíly 294. střelecké divize a 11. střelecké divize, podřízené 48. střeleckému sboru ze sestavy 52. armády. Velitelem 11. střelecké divize Rudé armády, která byla osvoboditelkou Dolního Bousova a okolí, byl generálmajor Jurij Ivanovič Sokolov FOTO. V její sestavě se nacházely dělostřelecké soupravy (dělostřelecká jednotka s nákladáky s děly ZIS-3 76 mm) a také velké množství kořistní německé techniky. Projížděli ve směru od Horního Bousova dále na Řitonic směřem na Nymburk. Bousovští vzali velitele osvoboditelů ruského generála Sokolova na prohlídku skladiště (v Tovární ulici). Bylo to 7 hal plných oblečení a uniforem, odhadem 70 tisíc párů bot, 120 tisíc vojenských pláště včetně pogumovaných do deště, vojenské kožené věci, řemení, opasky, různé druhy kožených pouzder, tlumoky atd. Po prohlídce požádali ruského generála o strážení skladiště a odpoledne již zde stály ozbrojené ruské hlídky, které zde setrvaly v cukrovaru až do konce listopadu 1945.

Generál Sokolov byl místními občany srdečně přivítán a po prohlídce skladů hojně hostěn, přespal v Bousově u místního řezníka (Brodecká ul. čp. 251) do druhého dne s celým svým štábem.

V pátek 11. května odpoledne nastoupily kombinované stráže vojenské, partyzánské a sokolské u katafalku na náměstí. Na tomto katafalku bylo srovnáno 14 stejných černých rakví. Dlouhý průvod prošel celým městem k místnímu hřbitovu. Zde nastoupila k otevřeným hrobům čestná stráž 40 mužů Sovětské armády a mohutnou salvou z automatů vzdala čest padlým hrdinným bojovníkům. Nad společným hrobem bylo postaveno ukořistěné dělo jako prozatímní památník.

Balatka Jaroslav

Zpravodaj Bousovák, vychází jako dvouměsíčník. Vydavatel: Město Dolní Bousov, nám. TGM 1, 294 04 Dolní Bousov, IČ: 00237680. Vydání povoleno MK ČR pod číslem E 13240. Pověřená redaktorka: Ing. Dita Říhová. Redakce: Ing. Dita Říhová, Miloslav Ječný, Zuzana Zemanová, Josef Procházka. Náklad 1100 výtisků. Grafická úprava a tisk MS Polygrafie s.r.o., Horka 35, 294 01 Bakov nad Jizerou, www.mspolygrafie.cz

Příspěvky a inzerci přijímá Městská knihovna a infocentrum, tel.: 322 312 001, 322 312 002, infocentrum@dolni-bousov.cz. Uveřejněné příspěvky nemusí vyjadřovat názory redakční rady zpravodaje. Uzávěrka příštího čísla 15. 5. 2015. Později podané příspěvky nebo neuhrazené inzeráty nebudou otištěny. Děkujeme za pochopení.